

369. Vasvár, Cigányszer, 31. lelőhely (KÖH 52073)

(Vas megye) Kk

Helyszíni szemlét végeztünk a lelőhelyen 2014. július 29-én, melynek során megállapítottuk, hogy a terület egy részét beépítették, más részein jelentős szintsüllyesztést végeztek. A nyilvántartott lelőhelyen nem fedett részében újabb késő középkori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk.

Munkatárs: Kószegi Ádám régésztechnikus-gyűjteménykezelő.

PAP ILDIKÓ KATALIN

370. Vatta határa

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) U, B, Sza, Á

A Gazdasági Operatív Program keretében zajló Szélessávú közhálózati fejlesztések tárgyában megvalósítandó GOP-3.1.2-12-2012-0018 azonosító számú pályázat részeként kiépítendő optikai kábel projekthez végzett a Herman Ottó Múzeum előzetes régészeti dokumentáció készítéséhez kapcsolódó terepbejárást 2014. szeptember 18. és október 2. között Borsod-Abaúj-Zemplén megye DNy-i részén.

Csere-föld Dél (KÖH 87657): A lelőhely a 3-as sz. főút közvetlen közelében, attól ÉNy-ra, a Geszti-patak és egy kisebb vízfolyás által határolt dombhát D-i részén, a pataktól mintegy 150 m-re helyezkedik el. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor friss szántás borította, mely jó látási viszonyokat biztosított. Egy 300×80 m-es területen nagy intenzitással jelentkező, nagy mennyiségű neolitikus kerámia és pattintott kőeszköz került elő.

Dél (KÖH 87641): A lelőhely Vatta D-i részén, a falutól 200 m-re, a csincsei országúttól K-re, annak közvetlen közelében helyezkedik el a Csincse-patak és egy kisebb vízfolyás által közrefogott dombhát közepén. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll; a bejáráskor búzatarló borította, mely rossz látási viszonyokat biztosított. Egy 70×50 m-es területen a rossz látási viszonyok ellenére is nagy intenzitással jelentkező középső bronzkori kerámiatöredékeket gyűjtöttünk.

Középső-dűlő Észak (KÖH 87637): A lelőhely Vattától 200 m-re, a temetőtől D-re helyezkedik el, a Középső-dűlő nevű terület É-i részén, a Csincse-patak jobb teraszának szélén, a pataktól 200 m-re. A terület mezőgazdasági művelés alatt áll és a bejáráskor napraforgó fedte. Közepes látási viszonyok mellett egy 280×100 m-es területen nagy intenzitással jelentkeztek neolitikus, bronzkori, római kori és Árpád-kori kerámiatöredékek, valamint pattintott kőeszközök és patics.

Munkatársak: Fekete László, Nagy Zoltán, Simon József, Galkó József, Juhász Ádám, Toronya Zsolt.

TÓTH KRISZTIÁN

371. Vác, Magyar város (Konstantin tér 13-15.) (MRT 9. k. 31 / 2. lh., KÖH 12177)

(Pest megye) Á, Kk, Tő, Kú, Ú

2014. szeptember 4. és november 14. közt a Váci Püspökség anyagi fedezetével a püspökség két egymás melletti telkén végezhetünk tervásatást. Az 1718. évi Althan-féle telekkönyv térképmelléklete e tájon valamilyen falat vagy védművet ábrázol. Ennek azonosítása mellett az ismeretlen helyű, de a környéken keresendő váci magyar városi, Árpád-kori építésű Szent Margit-templom kutatása is célunk volt. 10 szelvényt nyitva kb. 400

m²-nyi területet tártunk fel az altalajig. A két telek ÉK-i részén az itteni telekhatár mellett ÉNy–DK-i irányban 6 m szélességben és kb. 40 m hosszan létrehozott 1–7. szelvényben az altalajt általában 1,5 és 2 m közti mélységben értük el. Egy kb. 2 m-el a 20. századi járószint alá mélyített pincyszerű helyiség is előkerült, mely tetejét (és talán az oldalát alkotó homokos talajt) cölöpök tartották. Betöltéséből 18–19. századi tárgyak kerültek elő. E részen számos ÉNy–DK-i irányú, egymástól egy-két lépésre párhuzamosan futó, néha egymást keresztező árok is felszínre bukkant. Sok árok rész lelet nélküli, így korhatározásuk problémás. Az egyik árok fenekén egy szájára fordult csigavonalas díszítésű Árpád-kori fazekat találtunk. Emellett néhány kora Árpád-kori kerámia is felbukkant, de csak egy gödörben volt kizárólagos ez a korszak, máshol 16–18. századi anyaggal került elő az Árpád-kor.

Az 1–7. szelvények által alkotott 6×40 m-es területre nagyjából merőleges a 8–10. szelvények 3–7 m széles és kb. 20 m hosszú sávja, mely a Báthori utcával párhuzamos és az utca melletti telekhatár mentén fut. Ezzel a több m széles sávval sikerült kereszteznünk egy 17–18. századi kerámiával betöltött, a mai felszíntől mérve kb. 2 m mélységig lenyúló kettős árkot, mely ÉNy–DK-i irányú, és amelyben több nagy méretű követ találtunk. Valószínűleg ez az Althan-féle térképen látható, a város e részét határoló vonal, valamilyen védővonat. A nagy méretű kövek (és általában a kőanyag) a feltáráson unikális. Talán egy kőfal is állt az árkok belső oldalán? Ezen árkainktól DNy-ra egy cölöpszerkezetes újkori épület és egy néhány m²-es, a 20. században megszüntetett 18–19. századi pince került elő. Ezek alatt késő középkori és törökkori leletekkel ellátott sóderes feltöltésű út bukkant fel, melyen az egykori szekérnyomok is kivehetőek voltak. Úgy tűnik, hogy az út sóderszórással való kialakítása előtt viszont egy igen mély, a mai felszíntől mérve 2,5 m-re lenyúló meder volt itt, amelyet fekete iszap/humuszt töltött fel. Ez talán a közeli barokk székesegyház építése kapcsán a kortársak által emlegetett vízenyős terület É-i, ÉNy-i széle lehetett. A székesegyház építése előtt ezt a korábban a víz miatt beépítetlen területet töltötték fel, de az alapok ásásakor állandó probléma volt a feltörő talajvíz. A feltárási területünk talán e feltöltő munka idején kapta a kavicsos feltöltést. Sajnos a Szent Margit-templomra utaló nyom a kutatás során nem került elő.

BATIZI ZOLTÁN

372. Vác, Nagy-Gomb-híd (Nagygomb-híd) (MRT 9. k. 31 / 35. lh., KÖH 12098)

(Pest megye) U, Sza, A, Á, Kk

A lelőhelyen két egymást követő évben végeztünk feltárást. A MOL HU-SK DN 800 gázszállító tranzit vezeték munkálatai kapcsán, 2013. július 22.–augusztus 2. között megelőző feltárást, a MOL Barátság 1. kőolajvezeték felújítási munkálatai kapcsán, 2014. április 2–14. között, régészeti megfigyelés során végzett bontómunkát.

A lelőhely Váctól és az M2-es úttól K-re, a Rádra vezető út két oldalán, a két település közigazgatási határa közelében terül el. A felszín D-i irányban lejt, a gázvezeték és a kőolaj vezeték nyomvonala a lelőhely Ny-i nyúlványát ÉNy–DK-i irányban vágta. A feltárt felület É-i része kiterjed a rádi műüttől É-ra is, de itt mindössze hét objektumot regisztráltunk. A D-i, nagyobb kiterjedésű része be nem vetett mezőn helyezkedik el, DK-i vége mocsárban ér véget. A régészeti jelenségek itt mintegy 40 m-rel

tovább jelentkeztek a terepbejárások alapján bejelölt lelőhelyhatárnál. A felszínen mindössze egy kis pattintott kőpengét találtunk, mert a feltárás területe nem állt művelés alatt.

Munkánkat a feltárási területre eső szakaszoló állomás alapterületének feltáráásával kezdtük meg, mely a nyomvonalnál szélesebb kiterjedésű területet foglalt el, megközelítőleg 10×15 m-t. Az ásatási felület objektumokkal egyenletesen fedett volt, de a D-i részen sűrűsödtek; a feltárt jelenségek több korszakhoz tartoztak. A 96 objektum mintegy fele tartalmazott leleteket, nagyrésztük neolitikus korú volt. Ezen kívül a terepen, még a leletanyag tisztítása előtt 14 objektumot szarmatának, kettőt avarnak, hármat Árpád-korinak és egyet késő középkorinak határoztunk meg. Az ásatási felület D-i végén, közvetlenül a humuszréteg alatt leletekben bővelkedő feltöltést figyeltünk meg. A nagy mennyiségű vastag falú házikerámia alapján egykorú lehetett a neolitikus települési objektumokkal, a feltöltés anyaga és összetevői is az őskori gödrökkel mutatott hasonlóságot. Fenti kultúrregegen kívül szinte kizárólag gödröket és gödörösorokat dokumentáltunk. Két keskeny árok nem tartalmazott semmilyen leletet.

A neolitikus objektumok kivétel nélkül gödrök voltak, jellemzően nagy méretű, amorf, egyenetlen falú és aljú beásások. Kiterjedésüket sok esetben nem tudtuk megállapítani, mert mélységük meghaladta a MOL által engedélyezett 120 cm-t a felszíntől számítva, valamint mert 2014-ben szelvényünk Ny-i harmadát nem bonthattuk a Barátság kőolaj vezeték közelsége miatt. Több objektumnak is csak a feltöltését dokumentálhattuk. A vastag falú házikerámia töredékek mellett néhány vékonyabb falú, díszített töredék is előkerült. A 95. objektum betöltésében egy obszidián magkő volt. A szarmata gödrök méhkas alakúak voltak, némelyikük többszörösen rétegzett. A szokványos jól iszapolt, szürke kerámia mellett egy-két római utánpótlás is előkerült, valamint nagyobb mennyiségű tapasztástöredék és egy kutyavész. A 94. objektum talán lakóépítmény alja volt, a betöltésénél átégett, tapasztott réteget találtunk. Hozzá tartozott az STR 197 tűzhely is. A 68. objektum szabadtéri kemence volt, roncsolt sütőfelülettel. Az avar edények peremét benyomkodással, ill. bevagdossal díszítették, az Árpád-kori edényeket bekarcolt csigavonallal és hullámvonallal. Az egyik, talán kora-avar gödörből dudoros hátú, vasszegekkel összefogott csontfésű töredékei is előkerültek.

Munkatársak: Buránszki Nóra, Kiss Katalin, Rajna András, Sarkadi Gergely régészek, Szöcs Péter térinformatikus.

FÜREDI ÁGNES – RÁCZ TIBOR ÁKOS

373. Vácduka határa (Pest megye) U, R, Hu, Á

A Barátság-1. HU-SK DN 400 kőolajvezeték kiváltó rekonstrukció beruházás munkálatai során a szentendrei Ferenczy Múzeum munkatársa a település határában az alábbi lelőhelyeken végzett kutatásokat.

Bangor-hegy (MRT. 9. k. 33/8. lh., KÖH 12210): A lelőhely nyomvonalba eső szakaszának minősített szakfelügyeletét 2014. április 11-én elvégeztük. A gépi humuszolás során átlagosan 240 cm szélességben távolították el a humuszt a lelőhelyen. Az altalajban egyetlen igen széles és a humuszolt nyomvonalszakasz teljes hosszában követhető árok feltöltését rajzolódott ki. A 2,5–3 m széles, 25–47 cm mély árkot három helyen átvágtuk. Betöltéséből őskori – rézkori – kerámia került felszínre. A humuszolt régészeti tükörfelülettel D-re, a nyomvonal még a lelőhely terü-

letére eső szakaszát régészeti megfigyelés és megelőző feltárás nélkül bontották ki a cső befektetési mélységéig. Itt a részűfalban további két elpusztított objektum feltöltését tudtuk megfigyelni.

2013 májusában a Ferenczy Múzeum munkatársa; Rajna András a lelőhelynek a HU-SK DN 800 gázszállító tranzitvezeték nyomvonalába eső szakaszát próbafeltárás keretében feltárta.¹²¹ Ennek során neolitikus, rézkori valamint 5–6. sz.-i csontvázas temetkezések és objektumok kerültek elő. A lelőhely Barátság kőolajvezeték által érintett területe az előző évi feltárási területtől K-re, lankásabb részen fekszik. A jelen kutatás során feltárt árokszakasz közvetlenül nem tekinthető összetartozónak a korábban feltárt objektumokkal.

Kövágói-tábla (MRT 9. k. 33/8. lh., KÖH 12216): Az MRT elkészítéséhez szükséges terepbejárás során lokalizálta a lelőhelyet Miklós Zsuzsa 1977-ben. A Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága 2011-ben végzett újabb terepbejárást a lelőhelyen, amelynek során őskori, avar vagy 10–11. századi kerámia került elő. 2013-ban, a HU-SK DN 800 gázszállító tranzitvezeték nyomvonalának próbafeltárása során, Patay Róbert, a Ferenczy Múzeum munkatársa végzett feltárást a lelőhelyen, a most feltárt területtől DNY-ra.¹²² Ekkor 16 objektumot bontott ki és dokumentált, amelyekből kevés szarmata kerámia került elő. Az objektumok között egy sütőkemencét tárt fel.

A lelőhely nyomvonalba eső szakaszán a beruházásához kapcsolódó minősített szakfelügyeletet 2014. április 11. és 15. között elvégeztük. A nyomvonal gépi humuszolása során átlagosan kb. 240 cm szélességben távolították el a lelőhelyen a humuszréteget, az objektumok az altalajban feltöltésként jelentkeztek. Hat régészeti objektumot dokumentáltunk. Ezek közül három kerek alakú gödör, három házalap részleteként értelmezhető. Utóbbiak csak részben estek a nyomvonalba, egységesen lekerekített sarkú téglalap alakúak voltak, kettő közülük igen sekély, leletanyag nélküli, egynek a sarkában kőkemence omladékát fogtuk meg és dokumentáltuk. A szabálytalan alakú hordalékkövek elbontása után kemény, égett felületet tudunk megfigyelni. A ház betöltésében faragott kövek, továbbá kerámia került elő, a gödrök egyikéből egy ép malomkővet emeltünk ki. A most feltárt lelőhelyrészlet objektumaiból kora Árpád-kori kerámia került elő, egy településrészletet sikerült megfognunk. A lelőhely ezen része nem függ össze a tavaly feltárt szarmata településrészlettel.

BÓZSA ANIKÓ

374. Vámoscsalád határa (Vas megye) Ó, B, A, Á, Kk, Kú, I

A település határában az M86 gyorsforgalmi út tervezett nyomvonalán 2012-ben terepbejárást, majd 2014-ben megelőző feltárást végzett a szombathelyi Savaria múzeum munkatársa, az alábbi lelőhelyeken. A megelőző feltárásokra kizárólag a tervezett műtárgyak, közművezetékek, valamint a vízvezető árkok területe lett kijelölve, míg a fennmaradó területen a lelőhelyek védelmét elfedéssel kívánták biztosítani.

Alsó Kenderszer (M86-22. lh.) (KÖH 43403): A lelőhely Vámoscsalád belterületétől D-re, a Nagymező Tsz-től K-re, a Csörgető-árok kanyarulata körül, annak mindkét oldalán egy nagyobb, nagyjából sík területen helyezkedik el. Terepbejárásunk során egyértelművé vált, hogy a lelőhely É-i és K-i irányban jó-

121 RKM 2013, 136.

122 Jelentést lásd: RKM 2013, 136.